

Kävelykeppi, isoisän nahkakengät katukivien päällä, alkusyksyn kuivakka tuuli, sen nostattamat takinkaulukset vasemmalla ja oikealla, valkoinen höyhen, sinappikaasun sokeuttamat silmät, alentuvan taluttajan väkinäinen keskusteluyritys, valkoinen höyhen, nousevia portaita ja savupiippuja, ikkunasta kurkistava lapsi, musta mekko, valkoinen höyhen, kivettyneet kasvot, taskussa hikeä länsirintamalta, raskaat helmat, painavat korut ja ikävät, valkoinen sulka, harmaantuvat hiukset, käsipuolella ambulanssikuski, valkoinen sulka, kaksi suffragettia, pamfletteja, väsymystä, tummuvia pilviä, tehdastyöläisiä, valkoinen sulka, lyhtypylväissä propagandaa, asenteissa kovuutta, puheenparsissa säätä, katseissa sääliä, hätämerkin ääni, taivaalta satavia punaisia unikoita.

Hänen ensimmäinen muistikuvansa parantolasta oli rintaneula. Hän muisti sen vielä vuosien kuluttua, sen koristehelmien vihreän sävyn, ja sen, kuinka takana olevasta ikkunasta tulviva valo heijasteli ja tanssi sen pinnalla.

Rintaneula riippui hänen sidettään vaihtavan hoitajan asussa. Hän oli juuri avannut silmänsä, eikä hän ymmärtänyt, mitä näki, eikä hän ymmärtänyt sitäkään, missä oli, oliko hän kuollut, vai oliko hän elossa.

”Heräsithän sinä”, hoitaja sanoi.

Hän oli ystävällinen, mutta ei hymyillyt.

”Jalassasi on granaatinsiru”, hoitaja selitti, ja osoitti kohti jalkaa, jota pakatoi.

Sanat kaikuiivat hänen päässään merkityksettöminä. Hän räpytteli silmiään, siirsi katseensa rintaneulasta kohti hoitajan kasvoja, ja sitten tämän oikealle puolelle, ja vasemmalle, ja ylös, ja alas omiin käsiinsä. Hän käänteli päätään joka suuntaan ja yritti käsittää, missä oikein oli.

”Olet parantolassa”, hoitaja arvasi hänen ajatuksensa.

”Olet ollut täällä viisi päivää - ei, kuusi. Sinut leikattiin neljä päivää sitten.”

Hän alkoi ymmärtää sanoja, tajuta, missä oli, ja mitä oli täytynyt tapahtua – ja siinä samassa hän tunsi hirvittävää kipua, joka veti hänet kaksin kerroin ja työnsi hänen suustaan huutoa.

Hoitaja ei virkkonut mitään. Hän otti taskustaan sakset ja leikkasi siteen, kiepautti sen pään muun siteen joukkoon, ja nousi.

”Minä olen hoitaja Waterstone. Huuda, jos tarvitset jotakin.”

Hoitaja nyökkäsi ja lähti kävelemään pois päin.

Hän huusi, karjui ja ulisi, mutta hoitaja ei pysähtynyt.

Katselleessaan hoitajan yhäti loittonevaa selkää hän alkoi huutaa tälle rumia, karkeita kirouksia.

Hän karjui ja solvasi, meni yhä pidemmälle, sylki suustaan ruokottomuuksia, niin kauheita, että ne ulos tullessaan hämmästyttivät häntä itseäänkin.

Hoitaja hävisi näkyvistä, ja hän painoi päänsä tyynyyn.

”Jos tarvitset vaikka kynän ja paperia”, joku sanoi.

Hän kääntyi äänen suuntaan. Hänen oikealla puolellaan istui kalpea mies, joka katseli häntä ja hymyili vaisusti. Hän oli noussut istumaan sängyssään, piteli käsissään kirjaa, ja hänen peiton alle jääneet jalkansa tekivät outoja nykimisliikkeitä.

”Mutta kipulääkkeitä häneltä on turha pyytää.”

Hän käänsi päänsä pois miehestä, sulki silmänsä ja keskittyi selviämään kivusta. Hänen hampaansa puristuivat yhteen, ja hän tarrasi kiinni lakanaan.

”Voit huutaa, jos se helpottaa”, vierustoveri sanoi.

”Sano, kun olet lopettanut. Minulla on tarjota tupakkaa.”

Kun hän otti proteesin pois ja paljasti kasvonsa sen alla, hän näytti vihdoinkin ulkoapäin samalta kuin sisimmässään: rumalta. Jos luulette, että minä sanon näin, koska vihasin häntä, ette ole koskaan nähneet kranaatin sirpaloimia kasvoja. Hänen kasvoproteesinsa oli siinä mielessä onnistunut, että se kyllä näytti paljon hänen entisiltä kasvoiltaan. Raja sen ja silmien vahingoittumattoman alueen välillä oli kuitenkin niin suuri, ettei kukaan yhtään lähempänä seisova voinut olla huomaamatta sitä. Eikä vähiten siitä syystä, että sen metallisia, korvien taa pujotettavia kiinnityskoukkuja ei jostakin syystä oltu yritettykään kätkeä.

Tunsinko minä voitonriemua? Kyllä. Totta helvetissä tunsin. Kun kuulin hänen haavoittuneen, minä en voinut uskoa onneani. Kun näin hänet, ja huomasin hänen turvautuvan kävelykeppiin, haavoittuvana ja avuttomana kuin lapsi, minä kasvoin pituutta. Kun hän otti proteesin pois, minun vereni alkoi kohista mielihyvystä. Kun proteesi tipahti lattialle hänen käsistään ja kun se isoäidin isokokoinen rotta iski siihen hampaansa, minä hymyilin ja pidättelin riemuani. Minä en ole paha ihminen, minä en toivo samanlaista kohtaloa kenellekään muulle, mutta hänelle minä sen suon. Enkä pelkästään suo, ei; minä harmistun ajatuksesta, että joku muu sai tuottaa hänen haavansa, joku muu sai pidellä kranaattia, joka hänet tarveli, joku muu sai heittää sen, ja itse kranaatti sai minun sijaani olla se, joka repi hänen kasvonsa, silpoi ne ruvelle ja verelle ja muutti hänen peilikuvansa ikuisiksi ajoiksi Dorian Grayn muotokuvaksi.

pappi näytti pelottavalta kosa sillä oli joku naamari muttakin myös ei se siten niin paljon enää pelottanut kun se ei vaaan ottanut sitä pois niin sitten se alkoi näyttää ihan hauskala mutta minä en sanut kokeilla sitä oli kivaa kun pappi tuli takaisin koska isä sanoi että kun pappi lähti niin mummulla oli silloin yksinäinen olo mutta ennen kuin pappi tuli niin george-settä joutui muuttamaan pois isä sanoi että siitä ei saa puhua mutta kun kyssyin mummulta miksi georgesestä ei saa puhua niin isä suuttui ja huusi minulle kotona mutta george-stä on kauhean kiva ja sanoi että minä voin kirjoittaa hänelle kirjeitä ja lähettää piirustuksia

Kenkälaatikon kanarianlintu avaa verhot
unikot paistavat sisään ja turhentavat takkatulen
kartonkiseinän toisella puolella viheltää pannu:
sama vene jama liemi

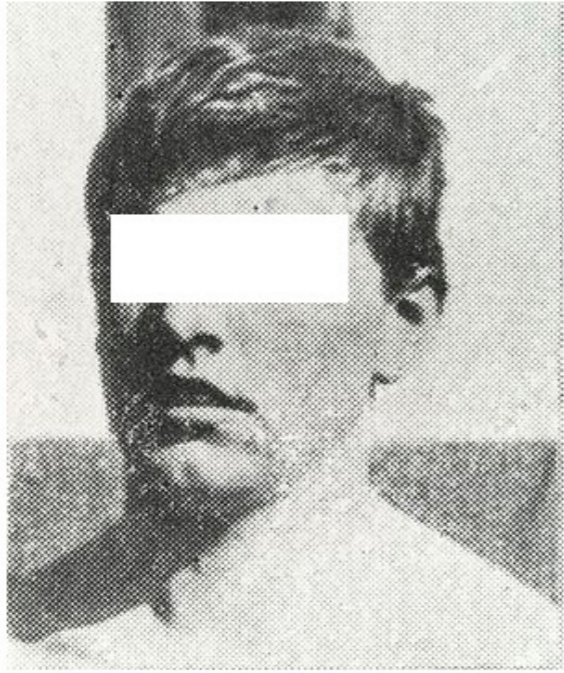
Kanarianlintu kampa hiuksensa ja ryhtinsä suoraan
astuu ovesta ulos ja homehtuu

valehtelee hengitysilmalleen: mene
täytä velvollisuutesi ja minä takerrun maksaongelmiin
puhtaisiin täittämiin kuiviin

tämä ei kestä kauaa, tämä murtuu ja tutisee
minä odotan ja pidättelen vatsaani

Hälytys siirtää ajatuksista kohti suojanhakua

älä pelkää, keltainen eläin, jos vatsasi hidasti juoksuasi:
uusi aurinko nousee ja parempi huomina voittaa! tehdas on vahva ja rattaat pyörivät!
vaikka sinä et töihin enää saavukaan

Yöpöydälleni asetettu kuva oli tuhoutunut pommituksessa, ja tämä poika, joka tuli takaisin, saattoi olla sama lapsi, joka lähti, tai sitten ei ollut; minä en enää voinut tarkastaa.

Tapasin hänen isänsä teatterissa. Istuimme vierekkäisillä penkeillä, vilkuilimme toisiamme ja nauroimme samoille vitseille. Väliajalla hän tuli luokseni juttelemaan. Me kihlauimme ja menimme naimisiin hieman hätiköidysti, ja hän oli ilmeisesti samaa mieltä: hän otti ja jätti meidät viikkoja ennen oman lapsensa syntymää. Me jäimme poikani kanssaan kahden, eikä meillä ollut ketään muuta, sillä minun vanhempani olivat kuolleet hiljattain, eikä minulla ollut sisaruksiakaan. Me elelimme turvautuen vanhempieni jättämään perintöön, säästeliäästi, välistä jopa kituuttaen, sillä perintö ei ollut suuri, eikä kestäisi ikuisesti. Se hupeni väijäämättömästi viikko toisensa jälkeen, ja hänen käytyään nukkumaan minä käytin aikani paikkaamalla meidän puhki kuluneita vaatteitamme.

Hänen vartuttuaan minä maksoin naapurin rouvalle siitä, että tämä katsoisi hänen peräänsä koulun jälkeen, ja menin töihin valtavaan tavarataloon, jossa oli jatkuva kiire ja mahdotonta suunnistaa. Esimieheni oli mukava, nelissäkymmenissä oleva nainen, joka asui yhdessä sisarensa kanssa ja kutsui usein meitä alaisiaan luokseen sunnuntaiteelle – jossa luonnollisesti tarjoiltiin tavaratalon omaa teetä ja leivonnaisia. Poikani oppi odottamaan noita kyläilyjä, joihin joku aina toi hänelle ikäisensä leikkikaverin, tai parikin, joiden kanssa saattoi ensin tunkea taskut täyteen tuulihattuja ja painua sitten puutarhaan leikkimään. Hänen polvensa olivat leikin jäljiltä aina ruohikon merkkaamat, ja hänen kenkensä mutaiset. Joka kerta minä pyysin häntä leikkimään ensi kerralla siivommin, ja joka kerta hän sekä lupasi totella että unohti lupauksensa sen sileän tien heti kylään saapuessaan.

Kun sota syttyi, hänen piti mennä. Hän oli seitsemäntoistavuotias, niin pieni, hintelä ja fyysisesti heikko, että kuvittelin hänen kaatuvan kiväärin painosta. En käsittänyt, mihin armeija saattaisi poikaani tarvita. Vannotin häntä pysymään poissa eturintamalta, ajaisi vaikka ambulanssia tai kuljettaisi lääkepakkauksia, täytyihän siellä olla käyttöä muillekin kuin sotilaille, tulkoot vaikka hakemaan minut hänen sijastaan, mikäli muu kuin tykinruoka ei rintamalle kelpaa.

Hän suuttui puheistani, sanoi, että pidin häntä vieläkin pikkulapsena, käskytän ja komentelen häntä mieleni mukaan. Minä vastasin, että hän seitsemäntoistavuotiaana oli vielä lapsi, ja niin ollen hänen tuli vain luottaa siihen, että minä hänen äitinään komentelin häntä vain hänen parhaakseen, en ollakseni ärsyttävä. Hän huusi, että lähtee oikein mielellään sotaan, pääseepä vihdoin minusta edes hetkeksi eroon. Sitten hän marssi huoneeseensa ja paiskasi oven kiinni, eikä tullut ulos edes iltapalalle. Minä söin yksin itku kurkussani.

Seuraavana aamuna hänen piti lähteä. Minä en olisi halunnut pyörtää puheitani, mutta peruin silti, ja pyysin häneltä anteeksi, sillä en missään nimessä halunnut erota riidoissa. Hän antoi anteeksi, ja pyysi itsekin.

Ja sitten hän lähti, minun pieni lapseni, isoksi kasvanut. Minä jäin yksin tyhjään taloon, jossa kellon lyönnit tahdittivat yksinäisyyttäni ja muistuttivat siitä, kuinka hitaasti aika kului.

Kun hän oli poissa, ikävöin häntä lakkaamatta. Puhuin hänelle, kyselin hänen kuulumisiaan ja kerroin päivieni tapahtumista. Kuuntelin radiosta hänen suosikkiohjelmiaan ja kuvittelin, että hänkin kuunteli niitä, että tulitaukojen aikana hän istui parakissa kynttilänvalossa ja kääntyili aina hauskan jutun jälkeen katsomaan minua, ennen kun muisti, missä oli.

Katselin yöpöydälleni asetettua kuvaa, joka oli otettu hieman ennen hänen lähtöään. Hän seisoi siinä nojaten studioon rakennettuun aitaan, ja näytti niin pieneltä ja avuttomalta, että minun sydäntäni kivisti, ja minun oli pakko kääntää kuva seinää kohti ja teeskennellä, ettei hän ollut sodassa ollenkaan, vaan oli lähtenyt yliopistoon, ja tulisi kohta lomalle kotiin.

Aluksi hän kirjoitti minulle aina kun pystyi, mutta jo muutaman kuukauden kuluttua tahti alkoi harventua, ja lopulta hän ei kirjoittanut ollenkaan. Sydän syrjälläni vakuutin itselleni, ettei hänellä vain ole ollut tilaisuutta, hän on täysin kunnossa ja rakastaa minua edelleen. Ja mikäli hänelle olisi sattunut jotakin, minulle oltaisiin ilmoitettu heti.

Ja niin lopulta kävi: kun hän oli ollut poissa kaksi vuotta, sain sähköen, jossa hänen kerrottiin haavoittuneen. Hänet oli siirretty sairaalaan, leikattu, ja kun hän olisi toipunut tarpeeksi, hän tulisi kotiin.

Minä aloitin siivoamisen ja ostin hänelle tervetulolahjoja, jotka asettelin hänen sänkynsä päälle. Ajattelin jo, mitä hänen suosikkiruoistaan laittaisin hänen tulopäivänään, vaikka sairaalasta oltiin vakuutettu, että hänen toipumisensa veisi muutaman viikon. Aloin tehdä ostoslistaa, varmuuden vuoksi, olihan sota ja säännöstely, kaikesta oli pulaa, niin että ehkä joitakin raaka-aineita ei hänen tultuaan enää saisi. Mutta pöydälle jättämäni ostoslista räjähti kappaleeksi. Luojan kiitos olin itse ollut talon toisella puolella, kun pommi osui.

Hätämajoituksesta käsin etsin meille uuden kodin, mahdollisimman läheltä tuhoutunutta kotia, ja mahdollisimman samanlaisen. Lähetin uuden osoitteen sairaalaan monta kertaa, pelkäsin, että se hukkuisi matkalla eikä hän enää löytäisi luokseni. Pelkäsin, että kun sain kirjeeni matkaan, hän oli jo poistunut sairaalasta eikä koskaan saisi uutta osoitettamme. Kävin joka päivä tuhoutuneen asuntomme raunioilla siltä varalta, että hän olisi jo tullut ja jäänyt sinne odottamaan minua.

Mutta hän löysi luokseni. Vaikka hänen oli sanottu lepäävän muutaman viikon, hän saapui vasta neljän kuukauden kuluttua. Hän tuli illan suussa, nilkutti kainalosauvojen välissä ja käveli suoraan sohvalle edes katsomatta ympärilleen. Hän ei ollut poika enää, hän oli mies, iso ja lihaksikas, hänen leukansa puski parransänkeä ja hänen suupielensä viettivät alaspäin.

Aluksi me hieman jännitimme toisiamme. Keskustelumme oli pinnallista, ja oudon muodollista, niin kuin emme olisi äiti ja poika lainkaan. Mutta se oli alkujännitystä, hankaluutta uskoa sitä, että nyt hän oli kotona, turvassa, eikä hänen enää tarvitsisi hyvästellä minua ja joutuvan pelkäämään sen jäävän viimeiseksi kohtaamisksemme. Hyvin pian hän kuitenkin rentoutui, ja muuttui sitten täysin luonnolliseksi.

Mutta minä en tiennyt, miten puhua hänelle. Minä en tunnistanut tätä ihmistä.

Tarkastelin häntä, ja näin, että se oli sama lapsi, joka lähti, sama lapsi hieman kasvaneena, mutta hän oli muuttunut: hänen poskessaan oli iso arpi, hänen ihonsa oli kelmeä ja hampaansa olivat hirvittävässä kunnossa, ja hänen silmistään puuttui elo. Kun hän puhui, hänen äänessään oli kylmyyttä, ja hänen ajatuksensa sekä hänen kupliva ja iloinen luonteensa olivat tyystin erilaiset. Tämä ei ole enää sama ihminen, minä ymmärsin, sota vei hänet minulta ikuisiksi ajoiksi.

Ja silloin tapahtui jotakin selittämätöntä: aika hidastui. Minä kumarruin hänen viereensä sohvalle, laitoin käteni kauan poissa olleen lapseni kaulalle kuin kunnan äiti niin ikään, ja aloin puristaa, puristin niin kovaa, että hän löi käteni pois. Minä tartuin hänen kävelykeppiinsä ja löin häntä sillä, ja sitten minä otin aamutakistani nyörin, kiedoin sen hänen kaulansa ympärille ja katselin, kun tämä vieras mies haukkoi happea, kunnes hänen päänsä nytkähti. Ja kun hänen päänsä oli nytkähtänyt, minä raahasin hänet sänkyyn, peittelin viltillä ja käperryin hänen viereensä makaamaan, silittelin hänen tukkaansa, ja sanoin: minun oma rakas poikani, ei mitään hätää; äiti on tässä.

George näyttää veljelleen Timothyille kuvaa, jonka oli käynyt otattamassa. Timothy huomaa, että Georgella on siinä yllään hänen housunsa.

Timothy: Miksi et käyttänyt omia housujasi.

George: Niissä on niin paljon paikkoja.

Timothy: Kyllä minä nyt olen vihainen.

George: Voi.

Timothy: Hyvin vihainen olen minä nyt.

George: Huomaan sen. Mutta en ole pahoillani. Ethän sinä edes tiennyt, että minä olin ne vienyt.

Timothy: Minä kuljin koko päivän ilman housuja tuona päivänä. Tiedätkö sinä, kuinka noloa oli mennä kauppaan ja pankkiin.

George: Olisit lainannut isän housuja.

Timothy: Ei toisten ihmisten housuja noin vain lainailla. Mikä sinua vaivaa.

George: Totta puhuen olen vähä-älyinen.

Timothy: Se kulkee suvussa. Niin olen minäkin. Mutta ei se minun vihaani lievennä.

George lyö Timothyä kasvoihin.

Timothy: Au.

George: Siitäs saat, senkin äpärä.

Timothy: Nyt näen selvästi, että sinäkin olet vähä-älyinen. Minun kutsumiseni äpäräksi on typerää, jos sattuu olemaan minun veljeni.

George: Niin.

Timothy: Mutta nyt on minun vuoroni olla vihainen. Voi kuinka viha sisuksiani jäytää. En tule koskaan antamaan sinulle anteeksi.

Timothy ärisee.

George: Viha on tuhoava voima. Emmekö me voisi sopia.

Timothy: Mekö sopisimme nyt, ennen kuin minä olen lyönyt sinua takaisin. Kai se käy. Sinä olet kuitenkin minun veljeni.

George: Olen iloinen että sovimme. Tämä draama on nyt jäänyt taaksemme ja vihdoin voimme palata normaaliin elämään.

Timothy: Tämä ilo on ylitsevuotavaa. Minä olen oikeastaan piikkisika, joka on ottanut ihmisen muodon.

George: Taidan olla minäkin. Se selittää vähä-älyisyytemme. Mutta ethän sinä sitten mitään housuja kaupassa tarvitse.

Timothy: Et sinäkään valokuvassa. Syleilkäämme vaatteetonta elämää. Huomaathan lauseeni monitulkintaisuuden.

George: En. Minä olen vähä-älyinen.

Esirippu

Tätini Vera Antinova, alias Verushka, koodinimi Punainen Joki, oli venäläinen agentti – ja minut nimettiin hänen mukaansa. Vaikka muilla sisarillani ja veljilläni on englanninkieliset nimet, vaikka äitini ei koskaan puhunut meille sanaakaan venäjää, luopui ortodoksisuudestaan ja käytti englanninkielistä lempinimeä, minut hän korvamerkitsi säilyttämällä päälleni ainoan rakkaan asian vanhasta kotimaastaan: hänen sisarensa muiston.

Äiti ei juuri puhunut Verasta, joten olen joutunut selvittämään kaiken itse. Sen verran tiedän, että Vera oli alun perin ompelijatar, niin taitava käsistään, että itse prinsessankin tiedettiin suosivan hänen pukujaan. Tavattuaan aviomiehensä hän jätti ammattinsa ja jäi hoitamaan kotiaan ja odottamaan lapsia kasvatettavaksi, mutta niitä ei kuulunut. Oletettavasti seurapiirirouvan elämä ei tyydyttänyt hänen henkisiä tarpeitaan, ja hän etsi jännityksensä muualta. Hänen miehensä työskenteli ulkomailla, oli pitkiä aikoja poissa ja jätti vaimonsa litkimään teetä ystävättäriensä kanssa. Ystävättäriillä oli kaikilla pitkät puisevat naamat ja mitättömät huolenaiheet.

Tuon äskeisen keksin itse. En tiedä noista naisista mitään, mutta jos joku heistä lukee tätä: olen pahoillani epähienoista sanoistani. Minun on kuitenkin pakko lisätä tarinaan omiani, välistä paljonkin, sillä kuten sanottu, en tiedä koko totuutta. Minulla on palanen sieltä, palanen täältä, ja loput joudun arvaamaan. Pyydän siis: mikäli satuttte jonkin väittämäni epätodeksi tietämään, olkaa minulle armollisia.

Veera Nelimarkka

1917